

Türkiye’de Bütünleşik Afet Yönetimi ve Afet İletişimi: Kamu Politikaları, Operasyonel Zorluklar ve Sosyal Devlet Perspektifi

Tuba Işık¹

Serinay Altundağ²

Yiğit Aydın Şahin³

Özet

Bu çalışma, Türkiye’de afet yönetiminin kurumsal dönüşümünü, afet ve kriz iletişiminin yönetim sürecindeki rolünü ve afetlerin sosyal devlet anlayışı çerçevesindeki etkilerini incelemektedir. Bu bağlamda, afet sonrası ortaya çıkan sosyal eşitsizlikler, kırılgan grupların karşılaştığı sorunlar ve devletin yeniden yapılanma sürecindeki rolü üzerinden afet yönetiminin sosyal politika boyutu açıklanmaktadır. Çalışmanın amacı; Türkiye’de afet yönetiminin müdahale odaklı kriz yönetimi anlayışından risk temelli ve bütünleşik afet yönetimi modeline geçiş sürecini değerlendirmek; ayrıca afet ve kriz iletişiminin toplumsal güven, bilgi yönetimi ve sosyal dayanıklılık üzerindeki önemini ortaya koymaktır. Çalışmada yöntem olarak; afet yönetimi, afet iletişimi, kriz iletişimi ve sosyal devlet literatürüne dayalı nitel bir araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Bu doğrultuda, özellikle AFAD’ın kurulmasıyla şekillenen yönetim yapısı, mevzuat düzenlemeleri ve mevcut uygulama deneyimleri analiz edilmiştir. Yapılan bu nitel incelemeler; afet yönetiminde risk azaltma, kurumsal koordinasyon, çok düzeyli yönetim ve etkili iletişimin yapısal olarak kritik öneme sahip olduğunu göstermiştir. Tespit edilen bu gereklilikler sonucunda; afet yönetiminin yalnızca müdahale ve iyileştirme faaliyetlerinden ibaret görülemeyeceği, aksine sosyal adalet, eşitlik, toplumsal dayanıklılık ve sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle birlikte ele alınması gereken bütüncül bir kamu politikası alanı olduğu vurgulanmaktadır.

- 1 Doç. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Yeni Medya ve İletişim Bölümü, tuba.isik@medipol.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7552-076X>
- 2 İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Yönetimi Yüksek Lisans öğrencisi, sakyurek@medipol.edu.tr, ORCID: 0009-0009-7811-671X
- 3 İstanbul Medipol Üniversitesi, Siyaset Bilimi Yüksek Lisans öğrencisi, yigit.sahin1@std.medipol.edu.tr, ORCID: 0009-0000-1743-6095

1. Giriş

Afetler; doğa, teknoloji veya insan kaynaklı nedenlerle ortaya çıkan, yerel imkanların baş etmede yetersiz kaldığı ve geniş çaplı sosyal, ekonomik ve fiziksel yıkımlara yol açan kriz durumlarıdır (Taşpınar ve Balun, 2023). Bu krizler yalnızca ani gelişen olaylar olarak değil, uzun vadeli toplumsal etkiler üreten ve devlet kapasitesini çok boyutlu biçimde test eden bir süreç olarak da değerlendirilmektedir. Türkiye, jeolojik ve coğrafi konumu nedeniyle tarih boyunca deprem, sel, heyelan ve endüstriyel kazalar gibi birçok yıkıcı afetle karşı karşıya kalmış; bu durum afet yönetimini kamu politikalarının en kritik alanlarından biri haline getirmiştir (Doğan, 2025). Özellikle Türkiye’nin aktif fay hatları üzerinde yer alması, hızlı kentleşme süreci ve nüfus yoğunluğu gibi faktörler, afet riskini artıran yapısal unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Bu risklerin büyüklüğü, afetlere yönelik yaklaşımların yalnızca müdahale odaklı politikalarla sınırlandırılmayacağını göstermektedir. Nitekim afetlerin neden olduğu kayıpların azaltılabilmesi, risklerin önceden belirlenmesi, kırılganlıkların azaltılması ve toplumun afetlere karşı dirençli hale getirilmesiyle mümkündür. Bozkıran ve Taşkıran’ın (2023) da vurguladığı üzere afet yönetimi yalnızca fiziksel zararların azaltılmasına odaklanan klasik yaklaşımları aşarak riskin bütüncül bir şekilde ele alınmasını gerektirmektedir. Bu çerçevede afetler yalnızca doğa olaylarının sonucu değil; toplumsal hazırlık düzeyi, kurumsal kapasite ve iletişim altyapısı ile doğrudan ilişkili sosyo-teknik sistemler olarak değerlendirilmektedir. Bu yeni paradigma içinde bilgi akışının yönetimi, kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi ve kriz anlarında iletişimsel koordinasyonun sağlanması afet yönetiminin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bu nedenle afet iletişimi yalnızca operasyonel süreci destekleyen ikincil bir unsur değil, riskin azaltılmasında belirleyici bir bileşen olarak da kabul edilmektedir (Boztepe & Taşkıran, 2023).

Afet iletişiminin dönüşümü, kamu yönetimi anlayışında da önemli bir değişimi beraberinde getirmiştir. Bilginin hızla üretildiği ve yayıldığı dijital çağda, kriz anlarında iletişim hataları ya da gecikmeler doğrudan toplumsal güven kaybına ve koordinasyon zafiyetine yol açabilmektedir. Bu durum, afet yönetimini yalnızca teknik bir müdahale alanı olmaktan çıkararak stratejik iletişim ve kamu politikası tasarımıyla iç içe geçmiş bir yapıya dönüştürmüştür. Özellikle sosyal medya platformlarının yaygınlaşması, afet anlarında bilgi akışını hızlandırırken aynı zamanda dezenformasyon riskini de artırmıştır. Bununla birlikte afet yönetiminde iletişim, koordinasyon ve kurumsal kapasitenin önemi dijitalleşme sürecinden çok, daha önce yaşanan büyük afet deneyimleriyle ortaya çıkmıştır. Türkiye açısından bu konuda en önemli kırılma noktalarından biri 1999 Marmara Depremi olmuştur. 1999 Marmara Depremi, Türkiye’de kriz yönetimi anlayışını açık biçimde ortaya koymuş ve risk temelli bütünleşik

afet yönetimi modeline geçişi zorunlu hale getirmiştir (Yıldırım & Saygın, 2024). Bu afet, fiziksel yıkımın boyutunun yanı sıra koordinasyon süreci, iletişim yapıları ve kurumsal işleyiş açısından da değerlendirilmiş; bu bağlamda Türkiye’de afet yönetiminin yeniden yapılandırılması ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesine yönelik reform sürecinin başlamasına zemin hazırlamıştır. Bu dönüşüm, kurumsal düzenlemelerin yanı sıra iletişim alanında da bir paradigma değişimini gerekli kılmıştır.

2. Afet Yönetimi ve Afet İletişimi

Bütünleşik afet yönetimi yaklaşımı, afet sürecini yalnızca müdahale ve lojistik faaliyetlerden ibaret görmeyen; risklerin önceden azaltılması, kriz anında etkin koordinasyonun sağlanması ve afet sonrasında toplumsal toparlanmanın desteklenmesini (Yıldırım & Saygın, 2024) içeren çok aşamalı bir yönetim modelidir. Bu yaklaşımda iletişim, sürecin tamamına entegre edilmiş temel bir bileşen olarak kabul edilmektedir çünkü afet yönetiminin başarısı yalnızca fiziksel müdahale kapasitesine değil; bilgi üretimi, bilgi paylaşımı ve bilgiye dayalı karar alma sürecinin etkinliğine de bağlıdır. Bu bağlamda afet iletişimi üç temel aşamada ele alınmaktadır: Risk iletişimi, kriz iletişimi ve iyileştirme iletişimi.

Risk iletişimi, afet meydana gelmeden önce toplumun olası tehlikelere karşı bilinçlendirilmesini, risk algısının doğru şekilde oluşturulmasını ve bireylerin hazırlık kapasitesinin artırılmasını hedefler. Bu aşama yalnızca bilgilendirme faaliyetleriyle sınırlı değil, toplumsal davranış değişikliği oluşturmayı amaçlayan stratejik bir farkındalık sürecidir. Erken uyarı sistemlerinin etkin kullanımı, eğitim kampanyaları ve medya aracılığıyla yürütülen bilgilendirme çalışmaları bu sürecin temel araçları arasında yer almaktadır. Kriz iletişimi, afetin gerçekleştiği anda devreye girerek bilgi akışının hızlı, doğru ve tutarlı bir şekilde sağlanmasını amaçlar. Bu aşamada en kritik unsur, belirsizliğin yönetilmesi ve kamuoyunun güven duygusunun korunmasıdır. Afet anlarında bilgi boşluklarının oluşması, söylenti ve dezenformasyonun yayılmasına zemin hazırlayarak toplumsal paniği artırabilir. Bu nedenle kriz iletişimi yalnızca teknik verilerin aktarımı değil; empati, şeffaflık ve güven temelli bir iletişim stratejisini de gerektirir. Resmi kurumların koordineli ve tutarlı mesajlar vermesi hem operasyonel sürecin etkinliğini artırmakta hem de toplumsal dayanıklılığı güçlendirmektedir. İyileştirme iletişimi ise afet sonrasında devreye girerek toplumsal güvenin yeniden inşasını, kurumlara duyulan güvenin sürdürülmesini ve yeniden yapılanma sürecinin şeffaf bir şekilde yürütülmesini kapsar. Bu aşama yalnızca fiziksel yeniden inşa sürecini değil; psikolojik, sosyal ve ekonomik toparlanmayı da destekleyen iletişim faaliyetlerini içerir. Afet sonrası dönemde medya ve kamu kurumları tarafından yürütülen bilgilendirme faaliyetleri,

toplumun sürece katılımını artırmakta ve sosyal dayanışma mekanizmalarını güçlendirmektedir.

Bahsi geçen üç aşama bir bütün olarak değerlendirildiğinde, afet iletişiminin yalnızca teknik bir bilgi aktarım süreci olmadığı, devlet ile toplum arasındaki güven ilişkisini yeniden üreten stratejik bir mekanizma da olduğu görülmektedir (Şencan, 2024). Özellikle modern iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte afet iletişimi çok aktörlü bir yapıya dönüşmüş; devlet kurumları, yerel yönetimler, medya kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve bireyler aynı iletişim ekosisteminin parçası haline gelmiştir. Bu durum, iletişim sürecinin daha karmaşık ancak aynı zamanda daha dinamik bir yapıya kavuşmasına neden olmuştur ancak afet iletişiminin doğru yönetilememesi durumunda süreç, fiziksel bir kriz olmaktan çıkarak iletişimsel bir kaos alanına dönüşebilmektedir. Bilgi kirliliği, çelişkili açıklamalar ve gecikmiş resmi bilgilendirmeler, toplumsal güvenin zayıflamasına ve koordinasyon sorunlarının derinleşmesine yol açabilir. Özellikle sosyal medyanın etkisiyle bilginin hızla yayılması, doğrulama mekanizmaları işletilmediğinde yanlış bilgilerin resmi bilgi kadar etkili olmasına neden olabilmektedir. Bu durum, afet yönetiminde yalnızca operasyonel kapasitenin değil, iletişimsel kapasitenin de kritik bir belirleyici olduğunu göstermektedir.

3. Merkezi Otorite ve Operasyonel Sınırlılıklar

Türkiye’de afet yönetimi politikaları özellikle Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) koordinasyonunda geliştirilen Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) ve Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP) gibi bütünleşik planlar aracılığıyla teorik olarak kapsamlı ve çok katmanlı bir yapı sunmaktadır. Bu planlar; afet öncesi risk azaltma, afet anı müdahale ve afet sonrası iyileştirme sürecini tek bir sistem altında toplamayı amaçlayarak günümüz afet yönetimi anlayışına uyumlu bir çerçeve oluşturmuştur ancak uygulama aşamasında, bu bütünleşik yapının sahaya yansımada önemli koordinasyon ve kapasite sorunlarının ortaya çıktığı görülmektedir (Yıldırım ve Saygın, 2024). Bu sorunların temelinde, afet yönetiminin büyük ölçüde merkezîyetçi bir idari yapı üzerinden yürütülmesi yer almaktadır. Özellikle TAMP’ın hiyerarşik organizasyon modeli, karar alma sürecini merkezde yoğunlaştırmakta ve yerel birimlerin inisiyatif alanını sınırlamaktadır. Bu durum, afet anlarında hızlı karar alınmasını zorlaştırmakla kalmayıp yerel bilgi ve deneyimin sürece yeterince entegre edilememesine neden olmaktadır (Şahin, 2020). Oysa afet yönetiminde yerel aktörlerin sahaya hakimiyeti, müdahale hızını ve etkinliğini doğrudan etkileyen kritik bir unsurdur.

İletişim akışının tek merkezden yönetildiği yapılarda, afet anlarında bilgi üretimi ve dağıtımı sürecinde belirli işleyiş dinamikleri ortaya çıkabilmektedir. Afet durumlarında bilginin hızlı şekilde üretilmesi ve paylaşılması önemli bir unsur olup çok katmanlı onay mekanizmaları ve hiyerarşik iletişim zinciri, kritik bilgilerin kamuoyuna ulaşma sürecinin zamanlamasını etkileyebilmektedir. Bu durum, özellikle sosyal medya ortamlarında bilgi akışının farklı kanallar üzerinden hızla yayılmasıyla birlikte bilgi yönetimi sürecinin daha dikkatli planlanmasını gerekli kılmaktadır. Bilgi akışındaki bu dinamikler, kamu iletişimi ve koordinasyon sürecinin etkinliğinin artırılması açısından önemli bir çalışma alanı oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra yerel yönetimlerin ve saha ekiplerinin karar sürecine sınırlı düzeyde dahil edilmesi, afet yönetiminde esneklik kaybına neden olmaktadır. Oysa afetler dinamik ve öngörülemez doğaları gereği, yerinde hızlı karar alma mekanizmalarını zorunlu kılar. Merkezi yapı ise bu esnekliği sınırlayarak operasyonel verimliliği düşürebilmektedir. Bu bağlamda bütünsel afet yönetimi modelinin etkinliği yalnızca kurumsal planların varlığına değil, bu planların çok düzeyli yönetim anlayışıyla uygulanabilmesine bağlıdır.

Öte yandan AFAD'ın (2024) stratejik planlarında da kurum içi iletişim ve koordinasyon eksikliklerine dikkat çekildiği görülmektedir. Bu durum yalnızca kurumlar arası değil, kurum içi bilgi akışının da geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Etkin bir afet yönetimi için dikey (merkez-yerel) ve yatay (kurumlar arası) iletişim kanallarının güçlendirilmesi kritik önem taşımaktadır. Tam da bu operasyonel ve iletişimsel gerekliliklerden yola çıkarak bu çalışmada; söz konusu yatay ve dikey iletişim sorunlarının toplumsal güven ile sosyal dayanıklılık üzerindeki etkileri incelenmektedir. Ayrıca, bu sorunların aşılabilmesi için afet ve kriz iletişiminin salt bir müdahale aracı olarak değil, sosyal devlet anlayışıyla harmanlanmış bütüncül bir kamu politikası olarak nasıl yeniden kurgulanması gerektiği tartışılmaktadır.

4. Kriz İletişimi ve Medya

Kriz anlarında etkili kriz iletişimi, kamuoyuna yalnızca bilgi vermeyi değil; empati kurmayı, belirsizliği azaltmayı, kitleleri doğru yönlendirmeyi ve kurumların sorumluluk aldığını açık biçimde göstermeyi gerektiren stratejik bir süreçtir. Bu nedenle şeffaflık, hız, tutarlılık, empati ve geri bildirim mekanizmalarının işlerliği kriz iletişiminin temel bileşenleri arasında yer almaktadır (Boztepe & Taşkiran, 2023). Kriz iletişimi genellikle veri odaklı ve teknik bir dilde yürütülme eğilimindedir (Yıldırım, 2024). Bu yaklaşım, bilgi akışının düzenlenmesi açısından işlevsel bir çerçeve sunsa da krizin yarattığı duygusal etkiler ve toplumsal beklentiler dikkate alındığında, sürecin yalnızca sayısal verilerle sınırlandırılması iletişimsel açıdan yetersiz kalabilmektedir.

Kriz iletişiminin en kritik alt alanlarından biri olan afet iletişimi, tam da bu noktada devreye girmektedir. Afet iletişimi, salt bir bilgi aktarım süreci olmanın ötesinde; toplumsal güvenin inşası, davranış yönlendirme ve risk algısının yönetilmesi açısından hayati bir işlev üstlenmektedir. Afet dönemlerinde kamuoyunun bilgi ihtiyacı; kayıp, hasar veya müdahale verilerinin ötesine geçerek sürece ilişkin belirsizliklerin giderilmesini ve kurumsal güvenin sürdürülmesini de kapsar. Bu süreçte medya, yalnızca haber ileten pasif bir kanal değil; olayın çerçevelenmesini (framing), kamuoyunun algısını ve karar alma süreçlerini doğrudan etkileyen başat bir aktör konumundadır. Medyada kullanılan dil, görsel içerikler ve haberin sunuluş biçimi, toplumun panik düzeyini, dayanışma pratiklerini ve kurumsal güveni derinden etkilemektedir.

Günümüzde dijital iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte, bu ilkelerin hayata geçirilmesi ve medyanın rolü daha karmaşık bir boyuta taşınmıştır. Dijitalleşmeyle beraber afet iletişimi tek yönlü bir bilgilendirme modeli olmaktan çıkarak; devlet kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, medya ve bireylerin eş zamanlı olarak dahil olduğu çok aktörlü ve ağ tabanlı bir yapıya dönüşmüştür (Şencan, 2024). İletişim sürecini dinamikleştiren bu yeni yapı, afet anlarında hem önemli fırsatlar hem de ciddi riskler barındırmaktadır. Örneğin sosyal medya üzerinden sağlanan hızlı bilgi yayılımı sayesinde arama-kurtarma süreci ve yardım organizasyonları çok daha etkin hale gelebilmektedir ancak eşzamanlı olarak doğrulanmamış bilgilerin (misinformation) ve dezenformasyonun yayılması toplumsal paniğe, güvensizliğe ve sahadaki ekiplerin yanlış yönlendirilmesine yol açabilmektedir. Bu bağlamda afet dönemlerinde medya içeriklerinin yönetimi, bilgi boşluklarının oluşmasını engellemek ve kurumsal koordinasyonu sağlamak açısından kritik bir rol üstlenmektedir. Resmi kurumların düzenli, hızlı ve doğrulanmış bilgi paylaşımı yapması krizin afet öncesi, anı ve sonrasını kapsayan tüm aşamalarında toplumsal dayanışmayı güçlendiren en temel unsurdur. Etkili bir afet iletişimi stratejisinin eksikliği veya varlığı, özellikle yıkıcı etkileri geniş coğrafyalara yayılan büyük çaplı afetlerde devletin kurumsal kapasitesini doğrudan test eden en belirleyici faktör olarak öne çıkmaktadır.

5. Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Afet İletişimi

Kamu diplomasisi ve uluslararası afet iletişimi, kriz yönetimi anlayışında giderek daha stratejik bir alan haline gelmiştir. Afetler yalnızca ulusal ölçekte insani krizler olarak değil, devletlerin uluslararası görünürlüğünü, itibarını ve dış politika kapasitesini etkileyen bir süreç olarak da değerlendirilmektedir. Bu bağlamda AFAD gibi kurumlar, afet müdahalesini yalnızca operasyonel bir faaliyet olarak değil, Türkiye’nin küresel ölçekte algısını şekillendiren bir kamu diplomasisi aracı olarak da kullanmaktadır (Akpınar, 2022).

Kamu diplomasisi perspektifinden bakıldığında afet yardımları, insani yardım operasyonları ve hızlı müdahale kapasitesi, devletlerin “yumuşak güç” unsurlarını güçlendiren önemli iletişim araçlarıdır. Türkiye’nin özellikle Orta Doğu, Balkanlar, Afrika ve Asya bölgelerinde gerçekleştirdiği insani yardım faaliyetleri hem devlet imajını güçlendirmekte hem de uluslararası iş birliği ağlarını genişletmektedir (Caymaz, 2024). Bu süreçte afet müdahalesinin yalnızca teknik bir yardım süreci olmadığı, sembolik bir anlam taşıdığı da görülmektedir. Yardımın zamanında ulaşması, sahadaki görünürlük, koordinasyon başarısı ve medya yansımaları, uluslararası kamuoyunda Türkiye’nin kapasitesine yönelik algıyı doğrudan etkilemektedir. Bununla birlikte uluslararası afet iletişimi yalnızca dış kamuoyuna yönelik bir imaj yönetimi süreci değil, çok katmanlı bir diplomatik iletişim biçimidir.

Kamu diplomasisi perspektifinden bakıldığında afet yardımları, insani yardım operasyonları ve hızlı müdahale kapasitesi, devletlerin “yumuşak güç” unsurlarını güçlendiren önemli iletişim araçlarıdır. Türkiye’nin farklı coğrafyalarda gerçekleştirdiği insani yardım faaliyetleri özellikle Orta Doğu, Balkanlar, Afrika ve Asya bölgelerinde hem devlet imajını güçlendirmekte hem de uluslararası iş birliği ağlarını genişletmektedir (Nye, 2004). Bu süreçte afet müdahalesinin yalnızca teknik bir yardım süreci olmadığı, sembolik bir anlam taşıdığı da görülmektedir. Yardımın zamanında ulaşması, sahadaki görünürlük, koordinasyon başarısı ve medya yansımaları, uluslararası kamuoyunda Türkiye’nin kapasitesine yönelik algıyı doğrudan etkilemektedir. Bununla birlikte uluslararası afet iletişimi yalnızca dış kamuoyuna yönelik bir imaj yönetimi süreci değil, çok katmanlı bir diplomatik iletişim biçimidir. Bu süreçte devletler, uluslararası kuruluşlar, sivil toplum örgütleri ve medya organları eş zamanlı olarak etkileşim halindedir. Afet anlarında bilgi akışının doğru, hızlı ve şeffaf olması hem yardım koordinasyonunu kolaylaştırmakta hem de diplomatik güven ilişkilerinin güçlenmesine katkı sağlamaktadır. Bu nedenle afet iletişimi, klasik diplomasi araçlarının ötesinde kriz anlarında aktif hale gelen dinamik bir iletişim alanı olarak değerlendirilmektedir ancak dış kamuoyuna yönelik başarılı iletişim stratejileri, her zaman iç kamuoyunda aynı etkiyi yaratmamaktadır.

AFAD Kamu Diplomasisi Raporu’na (2023) göre uluslararası düzeyde olumlu algı üreten bazı iletişim faaliyetleri, içerde beklentilerin yüksek olması, bilgiye erişim hızındaki farklılıklar ve kriz anında yaşanan duygusal yoğunluk nedeniyle eleştirel bir şekilde değerlendirilebilmektedir. Bu durum, kriz iletişiminin hem iç hem dış hedef kitleler açısından farklı stratejiler gerektirdiğini ortaya koymaktadır. Günümüzde iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, kriz dönemlerinde bilginin yalnızca ulusal sınırlar içerisinde değil, küresel ölçekte de hızlı biçimde dolaşıma girmesine neden olmuştur. Bu nedenle dijitalleşme

aracılığıyla kamu diplomasisi faaliyetleri daha görünürleşmiş, sosyal medya platformları uluslararası algı yönetiminde önemli bir araç haline gelmiştir. Afet anlarında yapılan yardım paylaşımları, canlı yayınlar, saha görüntüleri ve resmî açıklamalar, küresel kamuoyunun olayları anlık olarak takip etmesini sağlamaktadır. Bununla birlikte dijital iletişim ortamlarının sağladığı bu hızlı görünürlük, bilgi kontrolü ve doğrulama süreçlerini de daha önemli hale getirmektedir. Nitekim görünürlük artışı aynı zamanda dezenformasyon riskini de beraberinde getirmektedir. Yanlış bilgi yayılımı, uluslararası algıyı olumsuz etkileyebileceği gibi diplomatik ilişkilerde de yanlış yorumlamalara neden olabilmektedir.

6. Sosyal Devlet ve Afet Sonrası Süreçler

Afetler yalnızca fiziksel yıkım ve ekonomik kayıplar üreten olaylar değil; mevcut toplumsal eşitsizlikleri görünür hale getiren ve bu eşitsizlikleri derinleştirebilen çok katmanlı kriz sürecidir (Özbilgin vd., 2023). Özellikle kırılgan gruplar (düşük gelirli haneler, yaşlılar, çocuklar, engelliler ve göçmenler) afetlerden orantısız biçimde etkilenmekte; bu durum sosyal devletin yeniden dağıtım, koruma ve kapsayıcılık işlevlerini daha kritik hale getirmektedir. Bu nedenle afet sonrası süreç yalnızca insani yardım faaliyetleri olarak değil, sosyal adalet ve eşitlik temelinde yürütülmesi gereken kamu politikası alanları olarak da değerlendirilmektedir.

Sosyal adalete dayalı sosyal devlet anlayışı, afet sonrası dönemde bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılanmasını temin ederken; bu hizmetlerin erişilebilir ve eşitlikçi bir şekilde sunulmasını da amaçlar ancak bu süreç yalnızca maddi kaynakların dağıtımıyla sınırlı değildir; yoğun bir iletişim sürecini de içerir çünkü afet sonrası hizmetlerin etkinliği, büyük ölçüde doğru bilgilendirme, yönlendirme ve koordinasyon kapasitesine bağlıdır. Bu bağlamda afet sonrası sosyal devlet uygulamaları, birer iletişim yönetimi süreci olarak da değerlendirilmektedir.

Sosyal devlet bağlamında devlet tarafından sunulacak barınma hizmeti, afet sonrası iyileştirme sürecinin en temel unsurlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Bu süreç; geçici konaklama alanlarının oluşturulması, yerleştirme planlamasının yapılması ve vatandaşların doğru bilgiyle yönlendirilmesini gerektirir. Bu aşamada bilgi akışının açık, hızlı ve tutarlı olması büyük önem taşımaktadır. Yanlış veya eksik bilgilendirme yalnızca hizmetlere erişimi zorlaştırmakla kalmamakta, afet sonrası belirsizlik ortamını ve toplumsal gerilimi de artırabilmektedir. Bu nedenle barınma politikalarının başarısı, fiziksel altyapı çalışmalarının yanı sıra etkili bir iletişim altyapısının varlığıyla da doğrudan ilişkilidir. Barınma sürecinde olduğu gibi afet sonrası temel ihtiyaçların karşılanmasında diğer

hizmet alanları da güçlü bir koordinasyon ve iletişim mekanizmasına ihtiyaç duymaktadır. Bu kapsamda beslenme hizmetleri, afet sonrası dönemin kritik bileşenlerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Yardım dağıtım noktalarının duyurulması, erişim bilgilerinin güncel tutulması ve kaynakların adil biçimde dağıtılması, etkin bir bilgi paylaşım sistemi gerektirmektedir. Bu süreçte resmi kurumların yanı sıra yerel aktörlerin ve sivil toplum kuruluşlarının uyumlu şekilde hareket etmesi, hizmetlerin hızlı ve etkili biçimde ulaştırılmasında belirleyici olmaktadır.

Afet sonrası iyileşme sürecinin bir diğer önemli boyutunu ise psikososyal destek hizmetleri oluşturmaktadır. Bu hizmetler yalnızca uzman desteğiyle yürütülen teknik bir faaliyet değil; afetzedelerle güvene dayalı bir iletişim kurulmasını gerektiren sosyal bir iyileştirme sürecidir. Afetlerin bireyler üzerindeki travmatik etkilerinin azaltılabilmesi, empatiye dayalı, şeffaf ve güven verici bir iletişim diliyle desteklenmelidir. Bu nedenle psikososyal destek, afet yönetimi içerisinde yalnızca ruhsal iyileşmeye yönelik bir uygulama değil, toplumsal dayanıklılığı güçlendiren önemli bir iletişim boyutu olarak ele alınmalıdır.

Barınma, beslenme ve psikososyal destek olmak üzere sosyal devletin bu üç temel uygulama alanı birlikte değerlendirildiğinde, afet yönetimi ile afet iletişimi arasındaki ayrılmaz ilişki açık biçimde ortaya çıkmaktadır. Afet sonrası süreçte yürütülen her sosyal devlet uygulaması, aynı zamanda bir iletişim sürecini de içermektedir. Bilgi akışının doğru yönetilemediği durumlarda en iyi planlanmış sosyal yardım politikaları bile etkisiz hale gelebilmektedir. Bu nedenle afet yönetimi yalnızca operasyonel kapasiteyle değil, iletişimsel etkinlikle birlikte ele alınması gereken bütüncül bir yapı olarak da değerlendirilmelidir.

7. Sonuç

Türkiye’de afet yönetimi, salt kriz anı müdahalelerine odaklanan geleneksel yaklaşımlardan; risk azaltma, hazırlık ve iyileştirme süreçlerini kapsayan risk temelli bütünlük bir yapıya evrilmiştir ancak bu çalışmada yapılan değerlendirmeler açıkça göstermektedir ki afet yönetimindeki bu kurumsal ve fiziksel dönüşüm, stratejik bir iletişim yönetimiyle desteklenmediği sürece yapısal olarak eksik kalmaktadır. Afetler yalnızca doğa veya insan kaynaklı fiziksel yıkımlar değil; yoğun belirsizlik barındıran, devletin kurumsal kapasitesinin, kriz reflekslerinin ve toplumsal güvenin eşzamanlı olarak test edildiği çok boyutlu sınavlardır.

Afet yönetiminin en belirleyici bileşeni “iletişimsel koordinasyon”dur. Özellikle afet ve acil durum politikalarının hiyerarşik ve merkeziyetçi bir yapı (AFAD ve TAMP örneği) üzerinden yürütülmesi, kriz anlarında yerel

dinamiklerin ve saha aktörlerinin sürece dahil olmasını zorlaştırmakta; dikey bilgi akışında yaşanan tıkanıklıklar operasyonel hızı doğrudan düşürmektedir. Dijital medyanın yaygınlaşmasıyla bilginin çok aktörlü ve ağ tabanlı bir ortamda üretilmesi, resmi otoritelerin iletişim tekeli kırılmıştır. Bu durum, merkezi bilgi akışının yarattığı darboğazları aşmayı; yerel yönetimlerin ve sivil aktörlerin sürece entegre edildiği daha esnek ve ademi merkezîyetçi bir iletişim ağını zorunlu kılmaktadır. Öte yandan afet iletişimi yalnızca ulusal sınırlar içindeki bir kriz yönetimi pratiği değildir. Çalışmada vurgulandığı üzere; afet yardımları ve hızlı müdahale kapasitesi, devletlerin küresel itibarını ve “yumuşak gücü”nü tahkim eden stratejik bir kamu diplomasisi aracıdır ancak uluslararası düzeyde yürütülen başarılı imaj yönetiminin iç kamuoyunda aynı etkiyi yaratabilmesi, bilginin şeffaf, empatik ve zamanında paylaşılmasına bağlıdır.

Çalışmanın odaklandığı bir diğer kritik boyut, afet yönetiminin sosyal devlet ilkesiyle olan ayrılmaz bağıdır. Afetlerin mevcut sosyal eşitsizlikleri derinleştirilmesi ve kırılgan grupları orantısız biçimde etkilemesi; barınma, beslenme ve psikososyal destek gibi sosyal politika uygulamalarını hayati kılmaktadır. Sosyal devletin bu iyileştirme işlevleri yalnızca maddi kaynakların fiziksel dağıtımından ibaret değildir. Afetzedelerle kurulan güven verici iletişim bağlarının koptuğu, bilgi akışının doğru yönetilemediği durumlarda, en güçlü sosyal yardım politikaları dahi işlevsizleşmekte ve toplumsal dayanıklılık zayıflamaktadır.

Sonuç olarak Türkiye’nin bütünleşik afet yönetimi modelinin tam anlamıyla işleyebilmesi için bazı yapısal paradigma değişimlerine ihtiyaç vardır. Afet iletişimi, kriz anına sıkışmış operasyonel bir refleks olmaktan çıkarılarak sosyal adalet, eşitlik ve güven temelli bağımsız bir kamu politikası alanı olarak yeniden tanımlanmalıdır. Kurumlar arası (yatay) ve merkez-yerel arası (dikey) iletişim protokolleri standartlaştırılmalı; dijital dezenformasyona karşı reaktif değil, proaktif stratejiler geliştirilmelidir. Unutulmamalıdır ki afet yönetiminde en gelişmiş operasyonel ve lojistik altyapılar bile toplumsal güven üzerine inşa edilmediğinde çökmeye mahkumdur. Bu süreçte devleti ve toplumu bir arada tutan asıl unsur, şeffaflık ve empatiyle örülmüş sağlam bir iletişim köprüsüdür.

Kaynakça

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2024). *AFAD 2024–2028 stratejik planı*.
- Akpınar, A. T. (2022). *Dijital diplomasi ve sosyal medya uygulamalarının uluslararası ilişkilere etkisi* [Yüksek lisans tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi]. <https://openaccess.ahievran.edu.tr/items/c54aa02d-2390-4ff3-b883-ec1dc573e8c5>
- Boztepe-Taşkıran, H. (2023). Afet iletişimi nedir, ne değildir? *Yeni Medya*, 14, 359–363. <https://izlik.org/JA36NU52AR>
- Caymaz, E. (2024). Afet diplomasisi ve siyasal iletişim: Türkiye'nin afet diplomasisine yönelik keşfedici bir araştırma. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 461–473. <https://doi.org/10.30692/sisad.1471503>
- Doğan, B. (2025). Afet yönetiminde kamu politikası süreci: Türkiye örneği. *Antalya Bilim Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 62–82. <https://doi.org/10.54969/abuijss.1725858>
- Ozbilgin, M., Erbil, C., Şimşek Demirbağ, K., Demirbağ, O., & Tanriverdi, V. (2023). Afet yönetiminde sorumluluğun yeniden inşası: Deprem, sosyal dramalar, sosyal politikalar. *Sosyal Mucit Academic Review*, 4(1), 71–112. <https://doi.org/10.54733/smar.1253256>
- Şahin, A. U. (2020). Afet yönetimi ve planlaması perspektifinden Türkiye Afet Müdahale Planının değerlendirilmesi. *Resilience*, 4(1), 129–158. <https://doi.org/10.32569/resilience.638838>
- Şahin, Ş. (2019). Türkiye'de afet yönetimi ve 2023 hedefleri. *Türk Deprem Araştırma Dergisi*, 1(2), 180–196. <https://doi.org/10.46464/tdad.600455>
- Şencan, A. (2024). Afet yönetimi ve afet iletişimi konusunda yazılmış makale ve tezlerin bibliyometrik analizi. *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*, 1(Özel Sayı), 35–53. <https://izlik.org/JA39DX27HP>
- Yıldırım, A. (2024). Afet yönetiminde kriz iletişimi: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından 2023 Kahramanmaraş depremlerinde yayınlanan basın bültenlerinin analizi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 1–23. <https://izlik.org/JA66TD68BC>
- Yıldırım, G., & Saygın, E. (2024). Türkiye'de afet yönetimi paradigması: AFAD'ın ürettiği politika belgelerinin içerik analizi. *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 15–35. <https://izlik.org/JA88RF42NK>